

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

DRUGI ODJEL

PREDMET RADOMILJA I DRUGI protiv HRVATSKE

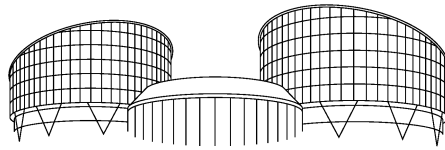
(Zahtjev br. 37685/10)

PRESUDA

STRASBOURG

28. lipnja 2016.

Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenima u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

U predmetu Radomilja i drugi protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Drugi odjel), zasjedajući u Vijeću u sastavu:

Işıl Karakaş, *Predsjednica*,
Nebojša Vučinić,
Paul Lemmens,
Valeriu Griţco,
Ksenija Turković,
Stéphanie Mourou-Vikström,
Georges Ravarani, *suci*,

i Stanley Naismith, *Tajnik odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 31. svibnja 2016.,
donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je temeljem zahtjeva (br. 37685/10) protiv Republike Hrvatske što je 17. svibnja 2010. u ime g. Gašpara Perasovića i pet drugih hrvatskih državljana navedenih u Dodatku („podnositelji zahtjeva”) podnesen Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”).

2. Podnositelje zahtjeva zastupao je g. B. Duplančić, odvjetnik iz Splita, koji je tvrdio da je zastupao i g. Perasovića. Vladu Republike Hrvatske („Vlada”) zastupala je njezina zastupnica, gđa. Š. Stažnik.

3. Podnositelji zahtjeva posebice su prigovorili da je njihovo pravo na mirno uživanje njihova vlasništva povrijeđeno zbog toga što su domaći sudovi odbili priznati vlasništvo zemljišta koje su stekli dosjelošću.

4. Dana 23. svibnja 2014., Vlada je obaviještena o prigovoru vezanom uz pravo vlasništva, a ostatak zahtjeva proglašen je nedopuštenim temeljem Pravila 54. stavka 3. Poslovnika Suda.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

5. Podnositelji zahtjeva žive u Stobreču. Njihova imena i datumi rođenja navedeni su u Dodatku. G. Gašpar Perasović, koji je umro 10. svibnja 2010., također je živio u Stobreču.

A. Pozadina predmeta

6. Zakonodavstvo bivše Jugoslavije, posebno članak 29. Zakona o osnovnim vlasničkopravnim odnosima iz 1980. godine (vidi stavak 24. u nastavku), branio je da se na stvarima u društvenom vlasništvu pravo vlasništva stječe dosjelošću.

7. Prilikom preuzimanja Zakona o osnovnim vlasničkopravnim odnosima iz 1980. godine u hrvatski pravni sustav 8. listopada 1991. Sabor je ukinuo prethodno navedenu odredbu (vidi stavak 25. u nastavku).

8. Kasnije je novi Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima iz 1996. godine, koji je stupio na snagu 1. siječnja 1997., u članku 388. stavku 4. predvidio da se razdoblje prije 8. listopada 1991. ima uključivati u izračun razdoblja za stjecanje vlasništva nad nepokretnom imovinom u društvenom vlasništvu dosjelošću (vidi stavak 27. u nastavku).

9. Nakon nekoliko prijedloga za ocjenu ustavnosti što su ih podnijeli bivši vlasnici imovine oduzete za vrijeme socijalističke vlasti, 8. srpnja 1999., Ustavni sud Republike Hrvatske prihvatio je taj prijedlog i odlučio pokrenuti postupak za ocjenjivanje ustavnosti članka 388. stavka 4. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima iz 1996. godine.

10. Odlukom od 17. studenoga 1999. Ustavni sud Republike Hrvatske ukinuo je članak 388. stavak 4. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima iz 1996. godine. Presudio je da osporavana odredba ima retroaktivno djelovanje sa štetnim posljedicama na prava trećih osoba (prvenstveno onih što imaju pravo na povrat imovine oduzete tijekom komunističke vlasti) te da je stoga neustavna (za mjerodavni dio odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske vidi presudu *Trgo protiv Hrvatske*, br. 35298/04, stavak 17., 11. lipnja 2009.). Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske stupila je na snagu 14. prosinca 1999. kada je objavljena u „Narodnim novinama”.

B. Postupak u konkretnom predmetu

11. Dana 19. travnja 2002. g. Perasović i podnositelji zahtjeva su Općinskom sudu u Splitu podnijeli tužbu protiv Grada Splita (u daljnjem tekstu: lokalne vlasti), tražeći da im se prizna vlasništvo nad pet zemljišnih

čestica, kao i upis istih u zemljišne knjige na njihovo ime. Tvrđili su da je predmetna nekretnina, iako je bila uknjižena u zemljišnoj knjizi na ime Općine Stobreč kao pravnog prednika grada Splita, bila u njihovu posjedu i u posjedu njihovih pravnih prednika tijekom više od sedamdeset godina. S obzirom da je protekao zakonski rok propisan za stjecanje prava vlasništva dosjelošću, tužitelji su tvrdili kako im pripada pravo vlasništva nad tim zemljištem.

12. Presudom od 20. rujna 2004. općinski sud presudio je u korist tužitelja. Presudio je da su dokazali kako su oni i njihovi prednici bili u neprekinutom *bona fide* posjedu predmetnog zemljišta barem od 1912. godine. Slijedom toga, presudio je kako je zakonski rok za stjecanje vlasništva dosjelošću istekao nakon dvadeset godina, točnije 1932. godine.

13. Postupajući po žalbi tužene lokalne vlasti, Županijski sud u Splitu je presudom od 17. svibnja 2007. preinačio prvostupanjsku presudu i odbio tužbeni zahtjev. Presudio je da je Općinski sud pravilno utvrdio činjenično stanje (neprekinuti *bona fide* posjed zemljišta od 1912. godine), ali da je pogrešno primijenio materijalno pravo. On je prije svega utvrdio da je predmetno zemljište bilo u društvenom vlasništvu dana 8. listopada 1991. te da temeljem mjerodavnih pravnih propisa nije bilo moguće steći vlasništvo nad nekretninama u društvenom vlasništvu dosjelošću prije tog datuma osim ako su zakonski uvjeti za to već bili ispunjeni do 6. travnja 1941. (vidi stavke 18., 24. i 30. - 31. u nastavku). Međutim, navedeni uvjeti nisu bili ispunjeni u slučaju tužitelja. To je bilo zbog toga što se temeljem članka 1472. Općeg građanskog zakonika iz 1811. godine (koji se primjenjivao u Hrvatskoj od 1852. do 1980. godine, vidi stavke 17. - 19. i 21. u nastavku) vlasništvo nad nepokretnom imovinom u posjedu općinskih tijela moglo steći dosjelošću tek nakon četrdeset godina. Međutim, s obzirom na činjenična utvrđenja prvostupanjskog suda prema kojima su tužitelji i njihovi prednici posjedovali predmetno zemljište od 1912. godine (vidi prethodni stavak 12.), taj rok nije istekao prije 6. travnja 1941.

14. Tužitelji su zatim podnijeli ustavnu tužbu protiv drugostupanjske presude, navodeći kako je došlo do povrede njihovih ustavnih prava na jednakost svih pred zakonom, jednakost pred sudovima i pravični postupak.

15. Odlukom od 30. rujna 2009. Ustavni sud Republike Hrvatske odbio je njihovu ustavnu tužbu i 19. studenoga 2009. dostavio je svoju odluku njihovom zastupniku.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Ustavni zakon o Ustavnom sudu

16. Mjerodavna odredba Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske iz 1999. godine („Narodne novine” br. 99/99 s naknadnim

izmjenama i dopunama, u daljnjem tekstu: Ustavni zakon o Ustavnom sudu) koji je na snazi od 24. rujna 1999. glasi:

Članak 53.

„(1) Ustavni sud će ukinuti zakon ili pojedine njegove odredbe ako utvrdi da nisu suglasni s Ustavom [...]

(2) Ukinuti zakon i drugi propis, odnosno njihove ukinute odredbe, prestaju važiti danom objave odluke Ustavnog suda u „Narodnim novinama”, ako Ustavni sud ne odredi drugi rok [tj. *ex nunc*].”

B. Zakonodavstvo i praksa o vlasništvu

1. Opći građanski zakonik iz 1811. godine

17. Austrijski opći građanski zakonik iz 1811. godine (u daljnjem tekstu: Opći građanski zakonik iz 1811. godine) stupio je na snagu na teritoriju današnje Hrvatske 1. svibnja 1853.

18. Zakon o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije (Službeni list Federativne Narodne Republike Jugoslavije br. 86/46 i 105/47), usvojen 1946. godine, oduzeo je pravnu snagu svim pravnim propisima koji su bili na snazi 6. travnja 1941., uključujući Opći građanski zakonik. Ipak, dopustio je primjenu predratnog zakonodavstva sve dok ono nije u suprotnosti s Ustavom Jugoslavije ili njezinih sastavnih republika ili zakonodavstvom što je na snazi.

19. Pravila Općeg građanskog zakonika što se odnose na vlasništvo tako su ostala primjenjiva pod tim uvjetima sve do stupanja na snagu Zakona o osnovnim vlasničkopravnim odnosima iz 1980. godine (vidi stavak 22. u nastavku). Mjerodavne odredbe Općeg građanskog zakonika propisivale su kako slijedi:

20. Članak 1468. propisao je da ako nepokretna imovina nije uknjižena u zemljišnoj knjizi na ime osobe u čijem je posjedu ona bila, ta je osoba mogla steći vlasništvo nad takvom nekretninom dosjelošću nakon trideset godina.

21. Članak 1472. propisao je da posjednik može steći vlasništvo nad nepokretnom imovinom koja je u vlasništvu države, općinskih ili crkvenih tijela dosjelošću nakon četrdeset godina.

2. Zakon o osnovnim vlasničkopravnim odnosima iz 1980. godine

22. Mjerodavne odredbe Zakona o osnovnim vlasničkopravnim odnosima („Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije” br. 6/1980 i 36/1990, u daljnjem tekstu: Zakon o osnovnim vlasničkopravnim odnosima iz 1980. godine) koji je stupio na snagu 1. rujna 1980., propisivale su kako slijedi.

23. Članak 28. propisao je kako će osoba koja je u *bona fide* posjedu nepokretne imovine čiji je vlasnik netko drugi postati njezinim vlasnikom dosjelošću nakon dvadeset godina.

24. Članak 29. zabranio je da se stjecanje prava vlasništva nad imovinom u društvenom vlasništvu dosjelošću.

25. Članak 3. Zakona o preuzimanju zakona o osnovnim vlasničkopравnim odnosima („Narodne novine Republike Hrvatske” br. 53/1991 od 8. listopada 1991.), koji je stupio na snagu 8. listopada 1991., stavio je van snage članak 29. Zakona o osnovnim vlasničkopравnim odnosima.

3. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima iz 1996. godine

26. Mjerodavne odredbe Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima („Narodne novine” br. 91/96 s naknadnim izmjenama i dopunama – „Zakon o vlasništvu iz 1996. godine”), koji je na snazi od 1. siječnja 1997., glase kako slijedi:

„Dio treći

PRAVO VLASNIŠTVA

[...]

Glava 6.

STJECANJE VLASNIŠTVA

Pravni temelji stjecanja

Članak 114.

(1) Vlasništvo se može steći na temelju pravnoga posla, odluke suda, odnosno druge nadležne vlasti, nasljeđivanjem i na temelju zakona.

Stjecanje [vlasništva] na temelju zakona

[...]

(d) Stjecanje dosjelošću

Članak 159.

(1) Dosjelošću se stječe vlasništvo stvari samostalnim posjedom te stvari ako taj [...] neprekidno traje zakonom određeno vrijeme, a posjednik je sposoban da bude vlasnikom te stvari.

(2) Samostalni posjednik čiji je posjed pokretne stvari zakonit, istinit i pošten, stječe je dosjelošću u vlasništvo protekom tri godine, a takav posjednik nekretnine protekom deset godina neprekidnoga samostalnog posjedovanja.

(3) Samostalni posjednik pokretne stvari kojemu je posjed barem pošten stječe je dosjelošću u vlasništvo protekom deset godina, a takav posjednik nekretnine protekom dvadeset godina neprekidnoga samostalnog posjedovanja.

(4) Samostalni posjednik stvari u vlasništvu Republike Hrvatske [...] steći će dosjelošću vlasništvo tih stvari tek pošto je njegov [...] posjed neprekidno trajao dvostruko vrijeme od onoga iz stavaka 2. i 3. ovoga članka.”

27. Izvorni tekst članka 388. Zakona o vlasništvu iz 1996. godine glasi kako slijedi:

Članak 388.

„(1) Stjecanje, promjena, pravni učinci i prestanak stvarnih prava od stupanja na snagu ovoga Zakona prosuđuju se prema njegovim odredbama [...]

(2) Stjecanje, promjena, pravni učinci i prestanak stvarnih prava do stupanja na snagu ovoga Zakona prosuđuju se prema pravilima koja su se primjenjivala u trenutku stjecanja, promjene i prestanka prava i njihovih pravnih učinaka.

(3) Rokovi koji su za stjecanje i prestanak stvarnih prava određeni ovim Zakonom, ako su bili počeli teći prije nego što je on stupio na snagu, nastavljaju teći u skladu s odredbom stavka 2. ovoga članka [...]

(4) U rok za stjecanje dosjelošću nekretnina koje su na dan 8. listopada 1991. bile u društvenom vlasništvu, kao i za stjecanje stvarnih prava na tim nekretninama dosjelošću, računa se i vrijeme posjedovanja proteklo prije toga dana.”

28. Nakon što je Ustavni sud Republike Hrvatske dana 17. studenoga 1999. stavio van snage 4. stavak članka 388. Zakona o vlasništvu iz 1996. godine kao neustavan (vidi prethodni stavak 10.), ta je odredba izmijenjena Zakonom o izmjeni i dopuni Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima iz 1996. godine („Narodne novine br. 114/01) koji je stupio na snagu 20. prosinca 2001. Novi tekst 4. stavka glasi kako slijedi:

„U rok za stjecanje dosjelošću nekretnine koje su na dan 8. listopada 1991. bile u društvenom vlasništvu, kao i za stjecanje stvarnih prava na tim nekretninama dosjelošću, ne računa se i vrijeme posjedovanja proteklo prije toga dana.”

4. Mjerodavna praksa

29. Prema mišljenju usvojenom na proširenoj općoj sjednici Saveznog Vrhovnog suda Jugoslavije od 4. travnja 1960., osoba je u *bona fide* posjedu nepokretne imovine stjecala vlasništvo nad istom dosjelošću nakon dvadeset godina.

30. Vrhovni sud Republike Hrvatske pozvao se na ovo tumačenje kao valjano pravo u to vrijeme u osam svojih odluka. U predmetu br. Rev 250/03-2 od 16. lipnja 2004. godine presudio je kako slijedi:

„Budući da je utvrđeno da je sporna nekretnina na dan 8. listopada 1991. bila u društvenom vlasništvu [...] za odluku je li ista stečena dosjelošću, primjenom važeće odredbe stavka 4. članka 388. Zakona o vlasništvu [iz 1996. godine], valja utvrditi je li tužitelj, putem svojih pravnih prednika, do 6. travnja 1941. [a stoga i dovoljno dugo vremena], bio u posjedu sporne nekretnine kako bi postao njezinim vlasnikom dospjelošću sukladno tada primjenjivim odredbama i kako su se one primjenjivale na temelju mišljenja usvojenog na proširenoj općoj sjednici Saveznog Vrhovnog suda Jugoslavije od 4. travnja 1960. godine”.

31. U predmetu br. Rev-x 51/13-2 od 23. srpnja 2014., Vrhovni sud Republike Hrvatske presudio je kako slijedi:

„Nižestupanjski sudovi odbili su tužiteljev zahtjev zbog toga što su utvrdili da je tužitelj počeo stjecati [...] dosjelošću pravo vlasništva na predmetnoj nekretnini od kupnje [1969. godine], u vrijeme kada je ona [još uvijek] bila u privatnom vlasništvu. [Razdoblje stjecanja vlasništva] dospjelošću stoga je započelo [teći] prije stupanja na snagu Zakona o osnovnim vlasničkopravnim odnosima [iz 1980. godine], za vrijeme primjene pravnih pravila bivšeg Općeg građanskog zakonika [iz 1811. godine]. Za dosjelost po pravnom pravilu iz paragrafa 1468. Općeg građanskog zakonika [iz 1811. godine] bilo je potrebno vrijeme od 30 godina, odnosno od 20 godina prema Načelnom mišljenju opće sjednice Saveznog Vrhovnog suda Jugoslavije od 4. travnja 1960. Taj rok nije istekao do trenutka kada je Zakon o osnovnim vlasničkopravnim odnosima [iz 1980. godine] stupio na snagu, pa je stoga nastavio teći [u skladu s tim Zakonom]. Vrijeme dosjelosti [...] bi isteklo 1989. godine. [Međutim, do tada je nekretnina već bila u društvenom vlasništvu, u koje je prešla 1983. godine]. S obzirom na to [tužitelju] nije u vrijeme kada je nekretnina prešla u režim društvenog vlasništva (1983. godine), istekao rok od 20 godina za stjecanje prava vlasništva dosjelošću jer [mu] se u rok za stjecanje prava vlasništva ne računa vrijeme posjedovanja proteklo od 1983. do 8. listopada 1991. godine (kada je članak 29. Zakona o osnovnim vlasničkopravnim odnosima [iz 1980. godine] stavljen izvan snage), pa tužitelj nije stekao vlasništvo na predmetnoj nekretnini dosjelošću.”

C. Ostalo mjerodavno zakonodavstvo

Zakon o parničnom postupku

32. Mjerodavna odredba Zakona o parničnom postupku („Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije” br. 4/1977 s naknadnim izmjenama i dopunama i „Narodne novine Republike Hrvatske” br. 53/91 s naknadnim izmjenama i dopunama) glasi kako slijedi:

5.a. Ponavljanje postupka u povodu konačne presude Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu o povredi temeljnog ljudskog prava ili slobode.

Članak 428.a

„(1) Kad Europski sud za ljudska prava utvrdi povredu kojeg ljudskog prava ili temeljne slobode zajamčene Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i dodatnih Protokola uz tu Konvenciju koje je Republika Hrvatska ratificirala, stranka može, u roku od trideset dana od konačnosti presude Europskog suda za ljudska prava, podnijeti zahtjev sudu u Republici Hrvatskoj koji je sudio u prvom stupnju u postupku u kojemu je donesena odluka kojom je povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda, za izmjenu odluke kojom je to pravo ili temeljna sloboda povrijeđeno.

(2) Postupak iz stavka 1. ovoga članka provodi se uz odgovarajuću primjenu odredaba o ponavljanju postupka.

(3) U ponovljenom postupku sudovi su dužni poštivati pravna stajališta izražena u konačnoj presudi Europskog suda za ljudska prava kojom je utvrđena povreda temeljnog ljudskog prava ili slobode.”

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 1. PROTOKOLA BR. 1 UZ KONVENCIJU

33. Podnositelji zahtjeva prigovorili su da im je presuda Županijskog suda u Splitu uskratila pravo vlasništva koje su stekli temeljem zakona. Njihov zastupnik podnio je isti prigovor u ime g. Perasovića. Zahtjev su utemeljili na članku 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju koji glasi kako slijedi:

„Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.”

34. Vlada je osporila tu tvrdnju.

A. Dopuštenost

35. Vlada je osporila dopuštenost zahtjeva tvrdeći da je nespojiv *ratione personae* u odnosu na g. Perasovića, da su podnositelji zahtjeva zloupotrijebili pravo na podnošenje zahtjeva i da članak 1. Protokola br. 1. nije primjenjiv na ovaj predmet.

1. Dopuštenost *ratione personae*

(a) Podnesci stranaka

36. Dopisom od 26. studenoga 2015. Vlada je obavijestila Sud da je g. Gašpar Perasović preminuo 10. svibnja 2010., to jest sedam dana prije no što je ovaj zahtjev podnesen Sudu 17. svibnja. 2010 (vidi prethodni stavak 1.) Kao dokaz, Vlada je uz svoj dopis priložila smrtovnicu g. Perasovića. Vlada je sukladno tome pozvala Sud da utvrdi da je zahtjev nedopušten *ratione personae* u odnosu na njega.

37. Zastupnik podnositelja zahtjeva tvrdio je da nije znao za smrt g. Perasovića u trenutku kad je podnio zahtjev Sudu u njegovo ime, niti nakon toga. Kako bi potvrdio svoju tvrdnju, istaknuo je da je smrtovnica koju je dostavila Vlada ukazivala na to da je smrt g. Perasovića bila upisana u mjerodavnu matičnu knjigu tek 25. svibnja 2010., to jest, nakon podnošenja ovog zahtjeva. Zastupnik podnositelja zahtjeva dalje je tvrdio da su nasljednici g. Perasovića (supruga i dva sina) znali za postupak pred Sudom ali, budući da su laici, nisu ga obavijestili o smrti njihovog supruga i oca, misleći da su automatski naslijedili njegov tužbeni zahtjev. Konačno, zastupnik podnositelja zahtjeva obavijestio je Sud da su nasljednici g.

Perasovića odlučili prenijeti tužbeni zahtjev na jednog od njih, njegovog sina g. Marina Perasovića, koji je na taj način namjeravao ustrajati u zahtjevu svojeg pokojnog oca. U tom je smislu zastupnik podnositelja zahtjeva priložio punomoć kojom ga se ovlašćuje da predstavlja g. Marina Perasovića u ovome postupku.

(b) Ocjena Suda

38. Uzimajući u obzir svoju sudsku praksu (vidi predmet Dupin protiv Hrvatske (odl.), br. 36868/03, 7. srpnja 2009. i u njemu citirane predmete), Sud nalazi da je ovaj zahtjev, u onoj mjeri u kojoj se odnosi na g. Perasovića, nespojiv *ratione personae* s odredbama Konvencije u smislu članka 35. stavka 3. Konvencije i da ga se mora odbaciti na temelju članka 35. stavka 4. Konvencije.

39. Što se tiče nasljednika g. Perasovića i pitanja mogu li oni ustrajati u zahtjevu podnesenom u njegovo ime, Sud smatra da se, budući da je on umro prije podnošenja zahtjeva, postojeći slučaj treba razlikovati od slučajeva u kojima je podnositeljevu nasljedniku dopušteno ustrajati u zahtjevu koji je već podnesen. Drugim riječima, njegovi nasljednici ne mogu ustrajati u zahtjevu umjesto njega jer on zapravo nikada nije sudjelovao u postupku pred Sudom (vidi prethodno citirani predmet Dupin i u njemu citirane predmete).

2. Zloupotreba prava na podnošenje zahtjeva

40. Prethodno navedenim dopisom od 26. studenoga 2015. Vlada je također pozvala Sud da razmotri može li se neobavješćivanje Suda o smrti gospodina Gašpara Perasovića od strane podnositelja zahtjeva i njihovog zastupnika smatrati zloupotrebom prava na podnošenje zahtjeva.

41. Zastupnik podnositelja zahtjeva pozvao se na svoje podneske podnesene u odgovoru na Vladin prigovor o nedopuštenosti na temelju nedopuštenosti *ratione personae*. On je tvrdio da namjera nasljednika g. Gašpara Perasovića nije bila prikriti bilo kakve relevantne informacije. Konkretno, ponovio je, neobavješćivanje njega i Suda o smrti njihovog supruga i oca nije bilo namjerno, nego se moglo pripisati njihovom nedostatku pravnog znanja.

42. Sud smatra da, s obzirom na broj podnositelja zahtjeva, smrt g. Perasovića nije bila činjenica od tolike važnosti da bi se neobavješćivanje Suda o tome moglo smatrati zloupotrebom prava na podnošenje zahtjeva. Slijedi da se Vladin prigovor glede navodne zloupotrebe prava na podnošenje zahtjeva mora odbiti.

3. Primjenjivost

(a) Podnesci stranaka

(i) Vlada

43. Vlada je ustvrdila da se ovaj predmet mora razlikovati od predmeta *Trgo protiv Hrvatske* (prethodno navedeno) u kojemu je Sud utvrdio kako je članak 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju primjenjiv, te je konačno utvrdio povredu tog članka. Konkretno, ona tvrdi kako su podnositelji zahtjeva, za razliku od predmeta *Trgo*, u ovome predmetu pokrenuli parnični postupak nakon što je Ustavni sud Republike Hrvatske stavio članak 388. stavak 4. Zakona o vlasništvu iz 1996. godine izvan snage (vidi prethodne stavke 10. - 11.). Sukladno tome, podnositelji zahtjeva nisu mogli imati legitimna očekivanja da će navedena odredba biti primijenjena u njihovom predmetu i da će njihov zahtjev da budu proglašeni vlasnicima predmetne nekretnine biti odobren.

44. Vlada je nadalje tvrdila da su se podnositelji zahtjeva u potpunosti složili s tom tvrdnjom priznavši da je njihov predmet imao činjenične i pravne osnove različite od onih u predmetu *Trgo* (vidi stavak 48. u nastavku). Prema mišljenju Vlade, tvrdnje podnositelja zahtjeva o razlozima zbog kojih je članak 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju ipak primjenjiv (vidi stavke 45. - 47. u nastavku) odnosile su se na činjenična pitanja i primjenu domaćeg prava čije ispitivanje ne predstavlja zadatak Suda.

(ii.) Podnositelji zahtjeva

45. Podnositelji zahtjeva tvrdili su kako se članak 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju primjenjuje zbog toga što je njihov zahtjev da budu proglašeni vlasnicima predmetnog zemljišta imao dovoljno uporište u nacionalnom pravu, i to mišljenju usvojenom na proširenoj općoj sjednici Saveznog Vrhovnog suda Jugoslavije od 4. travnja 1960., koje se još primjenjivalo od strane Vrhovnog suda Republike Hrvatske u slučajevima sličnima njihovom (vidi prethodne stavke 30. - 32.). Prema tom mišljenju, osoba bi stekla vlasništvo nad nepokretnom imovinom dosjelošću nakon što je u *bona fide* posjedu tijekom dvadeset godina (vidi prethodni stavak 29.).

46. Za podnositelje zahtjeva jedino pitanje u ovome predmetu bilo je to je li u njihovom slučaju rok za stjecanje vlasništva dosjelošću istekao prije 6. travnja 1941. ili nije. Prethodno navedeno mišljenje koje zahtjeva *bona fide* posjed tijekom dvadeset godina (vidi prethodne stavke 29. i 45.), zajedno s činjeničnim utvrđenjima domaćih sudova da su oni i njihovi prednici posjedovali predmetno zemljište od 1912. godine (vidi prethodne stavke 12. - 13.), ukazuje na to da je taj rok istekao. Oni su stoga mogli legitimno očekivati da će njihov zahtjev da budu proglašeni vlasnicima tog zemljišta biti odobren. Ipak, Županijski sud u Splitu i Ustavni sud Republike Hrvatske pogrešno su primijenili domaće pravo i odbili njihov

zahtjev smatrajući da je bilo potrebno razdoblje od četrdeset godina kako bi se steklo vlasništvo dosjelošću.

47. Podnositelji zahtjeva također su osporili činjenična utvrđenja domaćih sudova tvrdeći da su ti sudovi pogrešno protumačili izjavu svjedoka temeljem koje su zaključili da su podnositelji zahtjeva i njihovi prednici posjedovali predmetno zemljište od 1912. godine (vidi prethodne stavke 12. - 13.). Zapravo, dokazi su ukazivali na to da su oni bili u posjedu tog zemljišta od 1900. godine.

48. S obzirom na navedene tvrdnje (vidi prethodne stavke 45. - 48.), podnositelji zahtjeva tvrdili su da utvrđenja Suda u predmetu *Trgo* nisu relevantna u ovome predmetu. Konkretno, u svojem odgovoru na Vladina očitovanja izjavili su kako slijedi:

„[...] Sud je pobliže odredio da je predmet *Trgo protiv Hrvatske* mjerodavna sudska praksa [, taj] predmet nema istu činjeničnu i pravnu osnovu kao [ovaj]. Konkretno, u predmetu *Trgo* radilo se o priznavanju vlasništva stečenog dosjelošću u razdoblju između 6. travnja 1941. i 8. listopada 1991., dok podnositelji zahtjeva u ovome predmetu ne tvrde da navedeno razdoblje treba, niti da imaju bilo kakva očekivanja da bi se navedeni rok trebao uzeti u obzir kod izračuna vremena potrebnog za stjecanje prava vlasništva dosjelošću, s obzirom da su stekli vlasništvo na [predmetnom zemljištu dosjelošću] bez obzira [na to razdoblje]

Predmet *Trgo* stoga se ne može smatrati mjerodavnom sudskom praksom u ovome predmetu.”

(b) Ocjena Suda

49. Sud ne smatra nužnim odlučiti o tvrdnjama podnositelja zahtjeva u pogledu primjenjivosti članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju (vidi prethodne stavke 45. - 48.), jer je taj članak u svakom slučaju primjenjiv na ovaj predmet zbog razloga navedenih u nastavku.

50. Vlada je tvrdila da su okolnosti ovog predmeta različite od onih u predmetu *Trgo*, u kojem je utvrđeno da se taj članak primjenjuje (vidi prethodni stavak 43.). Objasnila je kako je tome tako zbog toga što su podnositelji zahtjeva u ovom predmetu podnijeli svoju tužbu 19. travnja 2002., to jest nakon što članak 388. stavak 4. Zakona o vlasništvu iz 1996. godine, kako je izvorno sročten, više nije bio na snazi (vidi prethodne stavke 10. - 11. i 43.). Ta je odredba, koja je bila na snazi od 1. siječnja 1997. do 14. prosinca 1999. (vidi prethodne stavke 8., 10. i 26.), određivala kako se pri izračunu roka za stjecanje dosjelošću nekretnine koja je na dan 8. listopada 1991. bila u društvenom vlasništvu mora uzeti u obzir i razdoblje prije tog datuma (vidi prethodne stavke 8. i 27.).

51. U vezi s tim, Sud ponavlja svoje zaključke iz predmeta *Trgo*:

„(46) Sud primjećuje da se prema hrvatskom pravu vlasništvo u načelu stječe dosjelošću *ipso jure* kada su ispunjeni svi zakonski uvjeti [...]

[...]

48. Iz nalaza domaćih sudova [...] se čini da nije bilo osporavano da su podnositelj zahtjeva i njegova majka bili u isključivom i neprekidnom *bona fide* posjedu predmetne nekretnine od 1953. godine, što znači dulje od četrdeset godina, te da je on stoga već 1993. godine ispunio zakonske uvjete za stjecanje vlasništva dosjelošću. Stoga se može zaključiti da je podnositelj zahtjeva, temeljem članka 388. stavka 4. Zakona o vlasništvu iz 1996. godine, *ex lege* postao vlasnik predmetnog zemljišta 1. siječnja 1997. godine kada je Zakon stupio na snagu. Ta je odredba ostala na snazi sve dok ju Ustavni sud Republike Hrvatske nije ukinuo gotovo tri godine kasnije. Sud stoga smatra da je zahtjev podnositelja zahtjeva imao dovoljno osnova u nacionalnom pravu da ga se smatra „imovinom” zaštićenom člankom 1. Protokola br. 1.”

52. Ovi zaključci ukazuju da je vrijeme kada je podnositelj zahtjeva podnio tužbu bilo nevažno za određivanje može li se njegov zahtjev za proglašavanjem vlasnikom nekretnine dosjelošću okvalificirati kao „imovina” zaštićena člankom 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju. Umjesto toga, važno je bilo to je li mu vlasništvo nad predmetnom nekretninom preneseno prema zakonu u vrijeme kada je članak 388. stavak 4. Zakon o vlasništvu iz 1996. godine u obliku u kojemu je izvorno sročeno, još uvijek bio na snazi (vidi prethodne stavke 8., 10., 26. - 27.).

53. Uzimajući u obzir činjenična utvrđenja domaćih sudova u ovom predmetu, prema kojima su podnositelji zahtjeva i njihovi prednici bili u *bona fide* posjedu predmetnog zemljišta od 1912. godine (vidi prethodne stavke 12. - 13.), što znači dulje od četrdeset godina, čini se da su oni stoga već 1952. godine ispunili zakonske uvjete za stjecanje vlasništva dosjelošću. Stoga se može zaključiti da su podnositelji zahtjeva, temeljem izvorne verzije članka 388. stavka 4. Zakona o vlasništvu iz 1996. godine, *ex lege* postali vlasnici predmetnog zemljišta 1. siječnja 1997. kada je Zakon stupio na snagu (vidi prethodne stavke 26. - 27.). Ta je odredba ostala na snazi sve dok ju Ustavni sud Republike Hrvatske nije ukinuo s učinkom *ex nunc* gotovo tri godine kasnije (vidi prethodne stavke 10. i 16.). Sud stoga smatra da je u vrijeme navodnog miješanja (vidi prethodni stavak 13.), zahtjev podnositelja zahtjeva da ih se proglasi vlasnicima tih pet zemljišnih čestica imao dovoljno osnova u nacionalnom pravu da ih se smatra „imovinom” zaštićenom člankom 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

54. U pogledu Vladine tvrdnje da su podnositelji zahtjeva priznali kako je njihov predmet imao činjeničnu i pravnu osnovu različitu od predmeta *Trgo* (vidi prethodni stavak 44.), Sud ponavlja da se prigovor karakterizira činjenicama navedenima u okviru istoga, a ne tek na pravnim temeljima ili tvrdnjama na koje se poziva (vidi, između brojnih drugih izvora prava, predmet *Guerra i drugi protiv Italije*, 19. veljače 1998., stavak 44., *Izvjешća o presudama i odlukama* 1998 I). Nadalje, ponavlja da je pitanje primjenjivosti određenog članka Konvencije ili Protokola uz Konvenciju pitanje koje ulazi u nadležnost Suda *ratione materiae*. Područje nadležnosti Suda određuje sama Konvencija, posebno njezin članak 32., a ne podnesci stranaka u određenom predmetu. Sukladno tome, Sud se mora uvjeriti da ima nadležnost u svakom predmetu koji mu je podnesen i stoga je obavezan

ispitati pitanje svoje nadležnosti na vlastitu inicijativu (vidi predmete *Blečić protiv Hrvatske* [VV], br. 59532/00, st. 67., ECHR 2006-III; i *Nylund protiv Finske* (odl.), br. 27110/95, 29. lipnja 1999.).

55. Slijedi da se Vladin prigovor o neprimjenjivosti tog članka također mora odbiti.

4. Zaključak

56. Sud dalje primjećuje da ovaj zahtjev nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije. Također primjećuje, u onoj mjeri u kojoj nije bio podnesen u ime g. Perasovića, da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrdnje stranaka

(a) Podnositelji zahtjeva

57. Podnositelji zahtjeva ponovili su svoje prethodne tvrdnje da su domaći sudovi krivo primijenili mjerodavno domaće pravo u njihovom predmetu (vidi prethodne stavke 45. - 46.). Stoga miješanje u njihovo pravo na mirno uživanje njihovog posjeda nije bilo zakonito. Podnositelji zahtjeva također su tvrdili da niti jedna treća stranka nije nikada stekla ili potraživala ikakva prava u pogledu predmetnog zemljišta.

(b) Vlada

58. Ako bi Sud prihvatio da je članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju primjenjiv u ovom predmetu i da, posljedično, presuda Županijskog suda u Splitu predstavlja miješanje u pravo podnositelja zahtjeva na mirno uživanje njihovog posjeda, tada Vlada tvrdi da je predmetno miješanje bilo opravdano. Posebice, bilo je zakonito jer je temeljeno na izmijenjenom tekstu članka 388. Zakona o vlasništvu iz 1996. godine, posebice njegovog stavka 4. i na članku 1472. Općeg građanskog zakonika iz 1811. godine (vidi prethodne stavke 21. i 28.). Predmetno miješanje također je bilo u javnom (općem) interesu i bilo je razmjerno.

2. Ocjena Suda

59. Sud je već utvrdio povredu članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju u predmetu u kojem se postavljaju slična pitanja kao u ovom predmetu (vidi naprijed citirani predmet *Trgo*, stavci 54. - 68.).

60. Nakon ispitivanja svih materijala koji su mu podneseni, Sud smatra kako Vlada nije izložila niti jednu činjenicu ili tvrdnju koja bi ga mogla uvjeriti da u ovom predmetu donese drukčiji zaključak.

61. Posebice, nema nikakve naznake, niti to Vlada tvrdi, da je itko osim samih lokalnih vlasti stekao ikakva prava u pogledu predmetnog zemljišta ili da je ijedna stranka, osim podnositelja zahtjeva, ikada potraživala ikakva prava nad tim zemljištem. Sud stoga smatra da razlozi koji su potaknuli Ustavni sud Republike Hrvatske da stavi članak 388. stavak 4. Zakona o vlasništvu iz 1996. godine van snage (vidi prethodne stavke 10. i 27.) nisu bili prisutni u predmetu podnositelja zahtjeva. Ta je odredba stavljena izvan snage kako bi se zaštitila prava trećih stranaka, dok predmet podnositelja zahtjeva ne uključuje takva prava (vidi naprijed citirani predmet *Trgo*, stavak 66.).

62. U takvim okolnostima, podnositelji zahtjeva koji su se razumno oslonili na zakonodavstvo koje je kasnije ukinuto kao neustavno ne trebaju – u slučaju kada se ne dovode u pitanje prava drugih – snositi posljedice greške koju je počinila sama država donijevši takve neustavne pravne propise (vidi prethodno citirani predmet *Trgo*, stavak 67.). Zapravo, kao posljedica stavljanja izvan snage, vlasništvo nad imovinom koju su podnositelji zahtjeva stekli dosjelošću na temelju odredbe koja je kasnije stavljena izvan snage kao neustavna, vraćeno je lokalnim vlastima (usporedi s prethodno citiranim predmetom *Trgo*, loc. cit.). Na ovaj način, država je ostvarila korist od vlastite greške (vidi prethodno citirani predmet *Trgo*, loc. cit.), pri čemu se podrazumijeva da je s gledišta Suda hijerarhija između različitih tijela države (ovdje između lokalnih i središnjih vlasti) nevažna prilikom razmatranja zahtjeva koji mu je podnesen (vidi, na primjer, predmet *Čikanović protiv Hrvatske*, br. 27630/07, stavak 53., 5. veljače 2015.). Sud ponavlja da rizik od bilo kakve greške koju počini državno tijelo mora snositi država, a greške se ne smiju ispravljati na teret dotičnih pojedinaca, posebno kada ne postoji drugi sukobljeni privatni interes (vidi prethodno citirani predmet *Trgo*, loc. cit.).

63. Stoga je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

II. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

64. Člankom 41. Konvencije propisano je:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

1. Tvrdnje stranaka

65. Podnositelji zahtjeva potraživali su 3.497.175,50 hrvatskih kuna (HRK) na ime imovinske štete i 100.000 HRK na ime neimovinske štete.

66. Vlada je osporila te zahtjeve.

2. Ocjena Suda

(a) Imovinska šteta

67. Sud ponavlja da presuda u kojoj je utvrdio povredu nameće tuženoj državi pravnu obvezu okončati povredu i ispraviti njezine posljedice. Ako nacionalno pravo ne omogućava – ili omogućava tek djelomično – izvršavanje obeštećenja, članak 41. ovlašćuje Sud da omogući oštećenoj stranci onakvu naknadu kakva mu se čini odgovarajućom (vidi predmet *Iatridis protiv Grčke* (pravična naknada) [VV], br. 31107/96, stavci 32. - 33., ECHR 2000-XI). S tim u vezi Sud primjećuje da podnositelji mogu temeljem članka 428.a Zakona o parničnom postupku podnijeti zahtjev za ponavljanje građanskog postupka u odnosu na koji je Sud utvrdio povredu Konvencije. S obzirom na prirodu prigovora podnositelja zahtjeva temeljem članka 1. Protokola br. 1. i razloge zbog kojih je utvrdio povredu tog članka, Sud smatra da bi u ovom predmetu najprikladniji način popravljivanja posljedica te povrede bilo ponavljanje postupka kojemu se prigovara. Kako domaće pravo dopušta takav ispravak, Sud smatra da nema razloga dodijeliti podnositeljima zahtjeva ikakav iznos u pogledu imovinske štete (vidi prethodno citirani predmet *Trgo*, stavak 75.).

68. U svjetlu prethodnih razmatranja, Sud odbija zahtjev podnositelja zahtjeva za naknadom imovinske štete.

(b) Neimovinska šteta

69. U pogledu potraživanja naknade neimovinske štete, Sud smatra da utvrđenje povrede članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju samo po sebi predstavlja dovoljnu pravičnu naknadu u ovim okolnostima (vidi prethodno citirani predmet *Trgo*, stavak 77.).

B. Troškovi i izdaci

70. Podnositelji zahtjeva također su potraživali 53.720 HRK na ime troškova i izdataka nastalih pred domaćim sudovima i iznos od 139.880 HRK za one nastale pred ovim Sudom.

71. Vlada je osporila te zahtjeve.

72. Prema sudskoj praksi Suda podnositelj ima pravo na naknadu svojih troškova i izdataka samo ako je dokazano da su stvarno i nužno nastali i bili razumni glede iznosa.

73. U ovome predmetu, uzimajući u obzir dokumente koje ima u posjedu i prethodno navedene kriterije, Sud smatra razumnim dosuditi iznos od 2.000 eura (EUR) na ime troškova i izdataka u postupku pred Sudom, uvećan za sve poreze koji bi mogli biti zaračunati podnositeljima zahtjeva.

74. S druge strane, što se tiče potraživanja za troškove i izdatke nastale u domaćim postupcima, Sud smatra da takav zahtjev treba odbiti, s obzirom da će podnositelji zahtjeva moći ostvariti naknadu za te troškove u postupku

nakon što zatraže ponavljanje postupka (vidi prethodni stavak 67., i predmet *Vinčić i drugi protiv Srbije*, br. 44698/06, i 30. drugih zahtjeva, stavak 65., 1. prosinca 2009.).

C. Zatezne kamate

75. Sud smatra primjerenim da se stopa zatezne kamate temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. Jednoglasno *utvrđuje* da je zahtjev nedopušten u onoj mjeri u kojoj je podnesen u ime g. Gašpara Perasovića;
2. *Utvrđuje*, odlukom većine, da je ostatak zahtjeva dopušten;
3. *Presuđuje*, sa šest glasova prema jedan, da je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju;
4. *Presuđuje*, sa šest glasova prema jednom, da utvrđivanje povrede samo po sebi predstavlja pravičnu naknadu za neimovinsku štetu što su je pretrpjeli podnositelji zahtjeva;
5. *Presuđuje*, sa šest glasova prema jednom,
 - (a) da tužena država treba isplatiti zajedno podnositeljima zahtjeva, u roku od tri mjeseca od dana konačnosti presude, na temelju članka 44. stavka 2. Konvencije, 2.000 EUR (dvije tisuće eura) uvećane za sve poreze koji bi mogli biti zaračunati, na ime troškova i izdataka, koje je potrebno preračunati u hrvatske kune prema tečaju važećem na dan isplate;
 - (b) da se od protoka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na prethodno spomenute iznose plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda;
6. Jednoglasno *odbija* preostali dio zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravičnom naknadom.

Sastavljeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku 28. lipnja 2016. godine sukladno pravilu 77., stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Stanley Naismith
Tajnik

Işıl Karakaş
Predsjednica

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda, ovoj se presudi dodaje izdvojeno mišljenje suca Lemmensa.

A.I.K.
S.H.N.

DJELOMIČNO SUPROTNO MIŠLJENJE SUCA LEMMENZA

1. Na moju žalost, ne mogu se složiti sa zaključcima većine u ovom predmetu.

Bojim se da su odluke o proglašavanju zahtjeva dopuštenim i utemeljenim (osim u onoj mjeri u kojoj je podnesen u ime pokojnog g. Gašpara Perasovića) temeljene na pretjerano širokoj promjeni karakterizacije prigovora.¹

2. U njihovom zahtjevu Sudu, podnositelji zahtjeva prigovorili su da im je Županijski sud u Splitu uskratio imovinu koju su navodno stekli dosjelošću.

Županijski sud je utvrdio kako se ta imovina može steći stalnim posjedom tijekom četrdeset godina, te je osim toga smatrao kako samo godine posjeda prije 6. travnja 1941. i nakon 8. listopada 1991. mogu biti uzete u obzir, no ne i godine između tih datuma. Vraćajući se činjenicama, utvrdio je kako su podnositelji zahtjeva i njihovi prednici bili u *bona fide* posjedu tih zemljišnih čestica bez prekida samo od 1912. godine te stoga nisu dosegli četrdeset godina prije 6. travnja 1941. godine. Posljedično, zemljišne čestice nisu mogle biti uknjižene na ime podnositelja zahtjeva, već su one ostale upisane na ime Grada Splita (vidi stavak 13. presude).

Podnositelji zahtjeva prigovorili su toj odluci po dvije osnove. Prvo, oni su tvrdili kako potrebno razdoblje dosjelošti nije iznosilo četrdeset godina već samo dvadeset godina i stoga su oni i njihovi prednici ispunili taj uvjet do 6. travnja 1941. (vidi stavke 46. i 57. presude). Drugo i podredno, oni su tvrdili kako je Županijski sud pogriješio kada je utvrdio kako oni i njihovi prednici nisu bili u posjedu čestica četrdeset godina do 6. travnja 1941. (vidi stavke 47. i 57. presude). Jednom riječju, podnositelji zahtjeva tvrdili su da je Županijski sud bio u krivu kada je smatrao da prednici prodavatelja nisu već ispunili uvjet od četrdeset godina *do 6. travnja 1941.* Oni su izričito naveli kako nisu tvrdili da je razdoblje između 6. travnja 1941. i 8. listopada 1991. trebalo uzeti u obzir, te da nisu uopće ni očekivali da bi se navedeno razdoblje uzelo u obzir (vidi stavak 48. ove presude).

3. Prigovor koji ispituje većina čini se da je nešto drugo.

¹. Ovo nije prvi put da promjenu karakterizacije zahtjeva od strane većine kritizira sudac sa suprotnim mišljenjem. Kao nedavan primjer, pogledajte zasebno mišljenje sutkinje Keller u predmetu *Aldeguer Tomás protiv Španjolske*, br. 35214/09, 14. lipnja 2016. (stavak 3. mišljenja).

Većina prihvaća utvrđenje Županijskog suda da je potrebno razdoblje dosjelogosti četrdeset godina (vidi stavak 53. presude) i time (implicitno) odbija prvu tvrdnju podnositelja zahtjeva. Kako bi se ispitalo je li taj broj godina dosegnut, oni se temelje na prijelaznoj odredbi članka 388. stavka 4. Zakona o vlasništvu iz 1996. godine – odredbi na koju se podnositelji zahtjeva nisu pozivali u postupcima pred domaćim sudovima niti u svojem zahtjevu pred Sudom. Temeljem te odredbe, na snazi od 1. siječnja 1997. do 20. prosinca 1999. (to jest 2,5 godine prije nego što su podnositelji zahtjeva podnijeli zahtjev za priznavanje njihovog prava vlasništva), razdoblje između 6. travnja 1941. i 8. listopada 1991. se također moglo uzeti u obzir radi izračuna broja godina dosjelogosti (vidi stavak 27. presude). Na toj osnovi, većina je smatrala kako su podnositelji zahtjeva i njihovi prednici stekli vlasništvo 1952. godine (vidi stavak 53. presude).² Većina stoga nadomješta mišljenje Županijskog suda o ključnom aspektu spora vlastitim. Čini mi se da tako oštro odstupanje od pravomoćne presude u domaćem postupku ne poštuje načelo supsidijarnosti u značajnoj mjeri. No to nije glavno na što ciljам.

Nakon što je utvrdila da se podnositelji zahtjeva mogu pozvati na zaštitu članka 1. Protokola br. 1, većina ispituje osnovanost prigovora.³ Taj je prigovor (implicitno) iznova okarakteriziran na sljedeći način: ne primjenjujući članak 388. stavak 4. Zakona o vlasništvu iz 1996. godine, jer ga je Ustavni sud Republike Hrvatske stavio izvan snage 17. studenoga 1999. s *ex nunc* učinkom od 14. prosinca 1999., domaći su sudovi povrijedili pravo podnositelja zahtjeva na mirno uživanje zemljišnih čestica (vidi stavke 61. - 62. presude). Ukratko, većina je okarakterizirala prigovor kao usmjeren na prihvaćanje, od strane domaćih sudova, ukidanja (kratkotrajne) mogućnosti da se u obzir uzmu godine posjedovanja od 6. travnja 1941. do 8. listopada 1991. od strane Ustavnog suda Republike Hrvatske.

Međutim, kako je istaknula Vlada i čak priznala većina (vidi stavak 48. presude), podnositelji zahtjeva izričito *nisu* tvrdili da se razdoblje između 6. travnja 1941. i 8. listopada 1991. treba uzeti u obzir radi izračuna broja godina dosjelogosti.

². Većina izjavljuje da je „u vrijeme navodnog miješanja”, koje je - prema njihovom mišljenju - datum presude Županijskog suda (17. svibnja. 2007.), „zahtjev podnositelja zahtjeva da ih se proglasi vlasnicima tih pet zemljišnih čestica imao dovoljno osnova u nacionalnom pravu da ih se smatra ‘imovinom’ zaštićenom člankom 1. Protokola br. 1.” (vidi stavak 53. presude). Čini mi se da podnositelji zahtjeva zapravo ne prigovaraju da je „potraživanje” ugaslo, već da su sudovi odbili priznati da su imali pravo vlasništva nad zemljišnim česticama koje su, prema njima, bile dio njihovih postojećih „posjeda” (u smislu članka 1. Protokola br. 1). Ipak, to neću dodatno komentirati.

³. Ostavljam otvorenim pitanje jesu li domaća pravna sredstva bila iscrpljena. Vlada nije uložila prigovor u tom smislu.

4. Kako bi se opravdala ponovna karakterizacija prigovora, većina se poziva na sudsku praksu Suda prema kojoj „se prigovor karakterizira činjenicama navedenima u okviru istoga, a ne tek na pravnim temeljima ili tvrdnjama na koje se poziva” (vidi stavak 54. presude, u kojem se poziva na predmet *Guerra i drugi protiv Italije*, 19. veljače 1998., stavak 44., *Izješća o presudama i odlukama 1998-I*).

Takva formula dovodi do problema tumačenja. Što je točno „prigovor” i u kojoj je mjeri ponovna karakterizacija prigovora moguća? Prema formuli, prigovor karakteriziraju „činjenice *navedene* u njemu” (na francuskom: „par les faits qu’il (le grief) *dénonce*”). Moje je tumačenje da prigovor sadrži navod i da je on karakteriziran činjenicama tog navoda. Nadalje, Sud može, prema mojem mišljenju, primijeniti novu karakterizaciju činjenica ili, još bolje, prigovora, smatrajući da se prigovor treba razmotriti u okviru drugog članka ili stavka od onoga na koji se poziva podnositelj zahtjeva. Nasuprot tome, ipak, čini mi se da Sud ne može „stvoriti” novi prigovor na koji se podnositelj zahtjeva nije pozvao (vidi predmet *Powell i Rayner protiv Ujedinjene Kraljevine*, 21. veljače 1990., stavak 29., Serija A br. 172).

Iz navedenoga logički slijedi da, kako bi izvorni i ponovno karakterizirani prigovor bili jednaki, nije dovoljno da se oba prigovora temelje na istom članku (članak 1. Protokola br. 1.) ili da se oba odnose na istu mjeru (uskraćivanje stjecanja vlasništva dosjelošću). *Navodi* također trebaju biti isti. Po mojem mišljenju, ovdje to nije slučaj.

5. Većina utvrđuje da je ponovno karakterizirani prigovor dopušten i, nakon presedana *Trgo* (predmet *Trgo protiv Hrvatske*, br. 35298/04, 11. lipnja 2009.), zaključuje da je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1.

Što se mene tiče, imam problem s dopustivošću prigovora koje su podnositelji zahtjeva iznijeli.

U mjeri u kojoj su podnositelji zahtjeva tvrdili da broj godina posjedovanja potrebnih za stjecanje prava vlasništva nije bio četrdeset godina, već dvadeset godina, smatram da su podnositelji zahtjeva time kritizirali tumačenje i primjenu domaćeg prava od strane domaćih sudova.

U mjeri u kojoj su podnositelji zahtjeva tvrdili da je Županijski sud pogrešno presudio da 6. travnja 1941. godine oni i njihovi prednici nisu bili u posjedu zemljišta četrdeset godina, smatram da su podnositelji zahtjeva kritizirali ocjenu činjenica od strane domaćih sudova.

Ne vidjevši nikakvu proizvoljnost niti očiglednu nerazumnost bilo u ocjeni činjenica ili tumačenju i primjeni domaćeg prava, zaključujem da je prigovor očigledno neosnovan.

6. Većina očito želi primjenjivati obrazloženje predmeta *Trgo* u ovome predmetu. Čak i kad bi se ono moglo primijeniti na činjenice predmeta (što mi se čini upitnim s obzirom da je tužbeni zahtjev podnositelja zahtjeva podnesen i pregledan od strane domaćih sudova, iako je na snazi bila odredba koja je nedvojbeno navodila - i dalje navodi - da se razdoblje prije 8. listopada 1991. ne bi trebalo uzeti u obzir, vidi stavak 28. presude), smatram da većina ispituje prigovor koji nije iznesen pred Sudom i koji Sud ne može ispitati na vlastitu inicijativu, osobito ako su sami podnositelji zahtjeva naveli da utvrđenja Suda u predmetu *Trgo* nisu mjerodavna u ovome predmetu (vidi stavak 48. presude).

Činjenica da podnositelj zahtjeva može biti žrtva povrede ljudskih prava ne može biti opravdanje za proširenje nadležnosti Suda izvan granica koje je sam podnositelj zahtjeva utvrdio u svom zahtjevu ili podnescima. Smatrati drukčije bi, po mom mišljenju, odvelo Sud izvan njegove pravosudne uloge.

Prijevod, lekturu i pravnu redakturu napravila prevoditeljska agencija „Ciklopea“ d.o.o. Zagreb. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava nije odgovoran za točnost prijevoda i sadržaja.

DODATAK

1. Mladen RADOMILJA rođen 29.06.1948.
2. Ivan BRČIĆ rođen 12.08.1959.
3. Vesna RADOMILJA rođena 09.02.1963.
4. Nenad RADOMILJA rođen 02.10.1986.
5. Marin RADOMILJA rođen 30.09.1990.